

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Evou Lukotkovou v právní věci žalobkyně: **L. M.**, zast. Mgr. Marinou Možárovou, advokátkou se sídlem Sukova 49/4, 602 00 Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 6. 2014, č. j.,

t a k t o :

- I. Žaloba **s e z a m í t á .**
- II. Žalobkyně **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalované **s e n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované ze dne 6. 11. 2013, č. j. byla zamítnuta žalobkyni žádost o starobní důchod pro nesplnění podmínek ust. § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále též „zdp“).

Proti rozhodnutí podala žalobkyně námitky, které byly doručeny žalované dne 19. 12. 2013. Rozhodnutím žalované ze dne 4. 6. 2014, č. j. byly námitky zamítnuty a citované rozhodnutí žalované ze dne 6. 11. 2013 bylo potvrzeno. Rozhodnutí o námitkách žalobkyně je předmětem soudního přezkumu.

Žalobkyně v žalobě ze dne 13. 8. 2014 doručené Krajskému soudu v Brně téhož dne nesouhlasila s rozhodnutím. Cítí se poškozena nepřiznáním důchodu, čímž bylo zasaženo do jejích základních lidských práv na přiměřené sociální zabezpečení, na rovnost v důstojnosti. Narodila se dne v K. rodičům české národnosti, v rámci programu přesídlování osob s prokázaným českým původem s celou rodinou přesídlila v září roku 1996 do České republiky. K přesídlení došlo v rámci třetí etapy přesídlování krajanů na základě usnesení vlády ČR ze dne 17. 1. 1996, č. 72 o zásadách politiky vlády České republiky ve vztahu k přesídlování cizinců s prokázaným českým původem žijících v zahraničí. Ke dni přestěhování jí bylo necelých 43 let, v K. měla odpracováno 22 let. Po přestěhování do České republiky byla neprodleně zaevidována na úřadu práce, do pracovního poměru nastoupila dne 1. 11. 1996, v roce 2003 získala české občanství: Dne 23. 4. 2013 požádala po odpracování 16,5 let v ČR na Okresní správě sociálního zabezpečení v Prostějově o starobní důchod s přiznáním ode dne 11. 4. 2013. Její žádosti, z důvodu nezískání potřebné doby pojištění, nebylo rozhodnutím žalované ze dne 6. 11. 2013 vyhověno. Proti rozhodnutí podala námitky, jimž rovněž nebylo vyhověno rozhodnutím žalované ze dne 4. 6. 2014. K rozhodnutí byl připojen osobní list důchodového pojištění, v němž však není započtena jako náhradní doba studium absolvované v zahraničí na střední škole v A. ode dne 1. 9. 1970 do 26. 3. 1974. Rovněž nesouhlasila s tím, že by nezískala potřebnou dobu pojištění pro nárok na starobní důchod v rozsahu zákonem vyžadovaných 29 let, když v zahraničí odpracovala 22 let a v ČR 16,5 let. Jestliže ostatní přesídlení krajané byli starší a důchodového věku dosáhli ještě za platnosti dohody, nelze mladší věk brát k tíži žalobkyně a posuzovat ji za jiných podmínek. Ačkoliv byla žalobkyně po celou dobu důchodově pojištěna, je toto odlišné důchodové zacházení obtížně pochopitelné. Pokud stát vypověděl smlouvu, je žádoucí, aby se postaral o své občany v budoucnu ve stáří, zabezpečil je (sčítáním dob pojištění z obou států). Žádala proto o přiznání starobního důchodu ve výši odvozené od všech dob důchodového pojištění, které za celý svůj život odpracovala. Navrhla proto zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

Žalovaná v písemném vyjádření ze dne 22. 10. 2014 se neztotožnila s žalobními námitkami. Uvedla, že žalobkyně podala žádost o starobní důchod s datem přiznání ode dne 11. 4. 2013 a současně podala žádost o odstranění tvrdosti zákona na základě té skutečnosti, že je přesídlenec. O zákonném nároku na starobní důchod bylo rozhodnuto zamítavým rozhodnutím ze dne 6. 11. 2014, ale na základě pověření ministra práce a sociálních věcí podle ust. § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, byla žalovaná ministrem práce pověřena, aby odstranila tvrdost, která se vyskytla při provádění sociálního zabezpečení, proto rozhodnutím ze dne 7. 11. 2013 přiznala žalobkyni starobní důchod ode dne 1. 5. 2013 ve výši 5.363 Kč měsíčně.

Žalovaná citovala právní režim stanovený ust. § 28, § 29 odst. 1 písm. e) a § 32 odst. 2 zdp a zjistila, že žalobkyni narozené dne při výchově dvou dětí je stanoven důchodový věk v jejích 59 letech a 4 měsících, tj. ke dni 11. 4. 2013. Podle českých právních předpisů jí nárok na starobní důchod vznikne získáním alespoň 29 let pojištění. Na území ČR však získala pouze 24 roků a 47 dnů.

Dále uvedla, že důchodové nároky občanů, kteří získali doby pojištění (zaměstnání) v ČR a v bývalém SSSR a K. byly upraveny Dohodou mezi ČSR a SSSR o sociálním zabezpečení ze dne 2. 12. 1959 (dále též „Dohoda“). Podle článku 6 Dohody důchody přiznávají a vyplácejí orgány sociálního zabezpečení té smluvní strany, na jejichž území

občané mající nárok na důchod trvale bydlí ke dni podání žádosti; důchody se přiznávají za podmínek a ve výši stanovené právním předpisy této smluvní strany. Ve vztahu mezi ČR a K Dohoda byla považována za platnou do dne 22. 9. 2009. Nová smlouva uzavřena nebyla. Jelikož žalobkyně dosáhla důchodového věku dne 11. 4. 2013, tj. po skončení platnosti dohody, nelze dohodu aplikovat na důchodové nároky žalobkyně, a nelze tak přihlídnout k době zaměstnání získané v K. Jelikož žalovaná přiznala žalobkyni starobní důchod v dílčí výši svým rozhodnutím ze dne 7. 11. 2013, byla vyzvána žalobkyně ke sdělení, zda i nadále na námitkách trvá. Jelikož nedošlo žádné upřesnění od žalobkyně, rozhodla žalovaná svým rozhodnutím ze dne 4. 6. 2014 tak, že její námitky byly zamítnuty z důvodů obsažených v obsahu citovaného rozhodnutí.

V žalobě uvedla jmenovaná některé výhrady shodně jako v námitkách, proto žalovaná odkázala na podrobné odůvodnění rozhodnutí o námitkách a zdůvodnění, proč jejím požadavkům nebylo možno vyhovět. Pokud žalobkyně odkazuje na pravidlo sčítání dob pojištění např. v rámci EU a dovolává se jeho aplikace, žalovaná odkázala na další rozhodnutí o přiznání starobního důchodu žalobkyni v rámci řízení o odstranění tvrdosti zákona, kde je tento princip plně aplikován. Žalovaná je přesvědčena, že při svém rozhodování v předmětné věci nepochybila, neboť postupovala zcela v souladu s platnými českými zákonnými předpisy, které nedovolují hodnotit dobu studia vykonávaného v cizině. Uplatnila-li jmenovaná žádost o dávku v r. 2013, stalo se tak již v době bezesmluvního vztahu vůči K., a tudíž nelze zohlednit doby pojištění ani dobu studia, kterou žalobkyně, coby občan Ruska, získala podle právních předpisů tohoto státu. Jelikož dohoda mezi ČR a SSSR platila do dne 22. 9. 2009 pro občany ČR a bývalé SSSR, počínaje dnem 23. 9. 2009, nelze pro tyto domáhat se jakýchkoli práv z Dohody vyplývajících.

Z výše uvedených důvodů proto žalovaná navrhlá zamítnutí žaloby.

Ze správního spisu seznal soud, že žalobkyně podala žádost o starobní důchod prostřednictvím Okresní správy sociálního zabezpečení Prostějov dne 23. 4. 2013 s požadavkem o přiznání dávky ode dne 11. 4. 2013. K žádosti je přiložen úředně ověřený překlad „diplomu“ – státní potvrzení o ukončení A. střední průmyslové školy stavební v oboru stavební technik, který získala po absolvování doby studia ode dne 1. 9. 1970 do 26. 3. 1974. Dne 23. 4. 2013 rovněž podala žádost o odstranění tvrdosti zákona. Z osobního listu důchodového pojištění ze dne 23. 10. 2013 vyplývá, že získala v českém důchodovém pojištění 8.807 dnů pojištění, tj. 24 let a 47 dnů pojištění. Z obsahu osobního listu je zřejmo, že byla zohledněna veškerá doba pojištění dle evidence žalované, taktéž i náhradní doba pojištění péče o dvě děti a doba v evidenci uchazečů o zaměstnání i doba pobírání dávek nemoci. Ve spise je založeno rozhodnutí žalované vydané dne 7. 11. 2013 na základě pověření ministra práce a sociálních věcí podle ust. § 4 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, dle kterého byl jí přiznán ode dne 1. 5. 2013 starobní důchod dle ust. § 29 odst. 1 písm. e) zdp ve výši 5.363 Kč měsíčně.

Proti rozhodnutí žalované ze dne 6. 11. 2013, jímž byla zamítnuta její žádost o starobní důchod pro nesplnění podmínek ust. § 28 zdp, podala dne 19. 12. 2013 námitky, které rozhodnutím žalované ze dne 4. 6. 2014 byly zamítnuty a přezkoumávané rozhodnutí bylo potvrzeno. Námitky podala žalobkyně i proti rozhodnutí ze dne 7. 11. 2013, o nichž žalovaná rozhodla dne 5. 6. 2014 tak, že tyto byly rovněž zamítnuty.

Právní názor Krajského soudu v Brně:

Žaloba byla podána včas (ust. § 72 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s.ř.s.“), osobami oprávněnými (ust. § 65 odst. 1 s.ř.s.), žaloba je přípustná (ust. § 65, § 68, § 70 s.ř.s.).

Žaloba byla přezkoumána v mezích žalobních bodů, včetně řízení předcházející jeho vydání, přičemž soud vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (ust. § 75 odst. 1, 2 s.ř.s.).

Soud ve věci rozhodl bez nařízení jednání za splnění zákonných podmínek dle ust. § 51 odst. 1 s.ř.s.

Pokud jde o žalobní námitky, jejichž obsahem bylo v podstatě tvrzení, že výše starobního důchodu je vypočtena nesprávně, soud uvádí následující:

Právními otázkami, které posuzovaný případ vyvolává, se zabýval v minulosti i Nejvyšší správní soud. V první řadě je třeba připomenout jeho rozsudek ze dne 23. 3. 2005, č. j. 6 Ads 40/2003-48, www.nssoud.cz, který je aplikovatelný i na projednávanou věc.

Nárok žalobkyně na starobní důchod a jeho výši nutno posuzovat podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Tento zákon v ust. § 28 stanoví, že pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popř. splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně. Z ust. § 29 tohoto zákona dále plyne, že pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně a) 25 let a dosáhl alespoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod nebo b) 15 let a dosáhl alespoň 65 let věku, pokud nesplnil podmínky podle písm. a). Podle ust. § 2 odst. 2 tohoto zákona se pojištěncem pro účely důchodového pojištění rozumí osoba, která je nebo byla účastna pojištění, přičemž podle ust. § 2 odst. 1 účast na pojištění je povinná pro fyzické osoby uvedené v ust. § 5, v první řadě pro zaměstnance v pracovním poměru. Podle ust. § 54 odst. 1 zdp pak nárok na důchod vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.

Podstatou sporu je, zda žalobkyně získala potřebnou dobu pojištění pro vznik nároku na dávku. Jmenovaná se narodila dne v K. rodičům české národnosti. Vychovala dvě děti. Po odpracování 22 let v K. ve věku téměř 43 let v rámci programu přesídlování osob s prokázaným českým původem se s celou rodinou v září roku 1996 přestěhovala do České republiky, kde ihned po příjezdu byla dne 18. 9. 1996 zařazena do evidence Úřadu práce v Prostějově a dnem 1. 11. 1996 nastoupila do hlavního pracovního poměru. Ke dni podání žádosti o dávku (dne 23. 4. 2013) odpracovala dalších cca 16,5 let. V roce 2003 jí bylo uděleno české státní občanství. Dle přílohy k zdp dosáhla důchodového věku v 59 letech a 4 měsících, tj. ke dni 11. 4. 2013. Od tohoto data žádala i o přiznání starobního důchodu.

Žalovaná rozhodovala o žádosti o přiznání starobního důchodu žalobkyni již za účinnosti ústavního zákona č. 395/2001 Sb., kterým byla novelizovaná Ústava (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.). Ústavní zákon č. 395/2001 Sb. nabyl účinnosti dnem 1. 6. 2002. Podle článku 10 Ústavy ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb., platí, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou

součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Dohoda mezi Českou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o sociálním zabezpečení ze dne 2. 12. 1959 (dále též „dohoda“) byla ratifikována prezidentem republiky dne 6. 6. 1960 a vyhlášena pod č. 116/1960 Sb. Česká republika zásadně sukcedovala do práv a povinností České a Slovenské federativní republiky (viz čl. 5 odst. 2 ústavního zákona č. 4/1993 Sb. o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské federativní republiky). Dohoda o sociálním zabezpečení je tedy při rozhodování o přiznání starobního důchodu žalobkyně použitelná, pokud je pro Českou republiku závazná a pokud stanoví něco jiného než zákon č. 155/1995 Sb.

Klíčovou vlastností mezinárodního práva veřejného je zásadní relativita práv a povinností, zvláště pak práv a povinností upravených mezinárodními smlouvami. Jinak řečeno, práva a povinnosti se mezinárodní smlouvou stanovují ve vzájemném vztahu mezi dvěma či více existujícími subjekty práv a jsou pro ně závazná, pokud a dokud tyto subjekty práv existují, samozřejmě za předpokladu, že se nedohodnou na skončení platnosti smlouvy a závazků z ní vyplývajících. Zanikne-li některá ze stran mezinárodní smlouvy, řídí se případná sukcese právního nástupce této smluvní strany do mezinárodní smlouvy pravidly obecného mezinárodního práva o sukcesi do smluv; podstatná část těchto pravidel byla kodifikována ve Vídeňské úmluvě o sukcesi států ve vztahu ke smlouvám ze dne 23. 8. 1978 (vyhlášena pod č. 292/1999 Sb., dále též „Vídeňská úmluva“), jež je nyní (ode dne 25. 8. 1999) závazná i pro Českou republiku, a kterou Československá socialistická republika jako její právní předchůdce podepsala ke dni 30. 8. 1979.

Dohoda o sociálním zabezpečení byla typem smlouvy uzavřené na teritoriálním principu, tedy určovala, že důchody přiznávají a vyplácejí orgány sociálního zabezpečení té smluvní strany, na jejímž území občané, kteří mají nárok na důchod, trvale bydlí ke dni podání žádosti o důchod; důchody se přiznávají za podmínek a ve výši stanovené právními předpisy této smluvní strany (čl. 6). Při přiznávání důchodu se plně započítávají doby zaměstnání (jakož i doby jiné jim na roveň postavené) na území obou smluvních stran (čl. 4 odst. 1).

Z výše popsané relativní povahy mezinárodního práva a z úpravy obsažené v Dohodě o sociálním zabezpečení v projednávané věci vyplývá, že tato Dohoda byla podle čl. 10 ústavy ve znění ústavního zákona č. 395/2001 Sb. použitelná na rozhodování o starobním důchodu žalobkyně jen za předpokladu, že v době podání žádosti o důchod byla závazná ve vztahu k nějakému existujícímu státu, na jehož území (posuzováno podle stavu státních hranic ke dni vzniku nároku na důchod) žalobkyně získala v minulosti doby zaměstnání nebo jiné činnosti, které by byly podle této Dohody a podle zákona č. 155/1995 Sb. započítatelné jako doby pojištění.

Vzhledem k tomu, že Svaz sovětských socialistických republik zanikl před vznikem samostatné České republiky a na jeho území vzniklo či svoji státnost obnovilo patnáct nezávislých států, je nutno zabývat se otázkou, ke kterým z těch nástupnických států SSSR, na jejichž území žalobkyně získala doby případně započítatelné jako doby pojištění, je Česká republika Dohodou vázána a ke kterým nikoliv.

Jak vyplývá z vyjádření Ministerstva zahraničních věcí České republiky, které si Nejvyšší správní soud vyžádal ve věci pod sp. zn. 6 Ads 40/2003 k rozpadu SSSR došlo

postupně před zánikem České a Slovenské federativní republiky a vznikem samostatné České republiky. Z čl. 12 Dohody o vytvoření společenství nezávislých států ze dne 8. 12. 1991 a následné Alma-adské deklarace ze dne 21. 12. 1991 sice vyplývalo, že státy, jež vznikly na území bývalého SSSR, projeví vůli zaručit splnění mezinárodních závazků vyplývajících ze smluv a dohod, kterými byl vázán bývalý SSSR, v praxi se nicméně projevilo, že řada nástupnických států do těchto smluv odmítala sukcedovat. Česká republika jako subjekt mezinárodního práva proto ve vztahu k těmto státům postupovala tak, že vycházela (v souladu s principem obsaženým v čl. 34 Vídeňské úmluvy) z presumpce platnosti mezinárodních smluv, a to až do formálního uzavření sukcesních jednání. V některých případech pak vzhledem k tomu, že se výsledky jednání s některými těmito nástupnickými státy nepodařilo vzájemně potvrdit dvoustrannou deklarací či jiným projevem vůle, neboť tyto státy nereagovaly na návrhy České republiky, Česká republika, mj. v souvislosti s harmonizací svých mezinárodně právních závazků s právem Evropských společenství, ukončila sukcesní jednání jednostranným prohlášením formou diplomatické noty s tím, že ve vzájemných vztazích neplatí mezi žádné smlouvy sjednané mezi bývalým Československem a SSSR. České republice tak nelze klást za vinu, že ve vztahu k některým nástupnickým státům po bývalém SSSR dohoda o sociálním zabezpečení nebyla již ke dni, kdy žalobkyně požádala o důchod, v platnosti; k tomu, aby dohoda o sociálním zabezpečení nadále platila, bylo v případě těchto nástupnických států vždy třeba souhlasu obou smluvních stran (České republiky i daného nástupnického státu), a tohoto souhlasu se nepodařilo dosáhnout, což je v mezinárodních vztazích běžným jevem. Ze žádné ústavní autely a ani z žádného jiného právního principu tak nelze dovozovat, že by Česká republika musela jednostranně, bez adekvátní reciprocity ze strany druhého státu, uznávat pro účely svého vlastního systému důchodového pojištění doby žadatelkou o starobní důchod odpracované v tomto druhém státě.

Optikou tohoto náhledu žalovaná skutečnost, že jmenovaná studovala v letech 1970 až 1974 a pracovala v K. až do přesídlení do České republiky v září roku 1996, posoudila nejprve její nároky ve vztahu ke smluvní úpravě v oblasti sociálního zabezpečení, tj. k případné aplikaci Dohody, dle které (čl. 4) se při přiznávání důchodů a jiných dávek plně započítává doba zaměstnání na území obou smluvních stran. Započtení doby zaměstnání, pokud jde o dobu práce v každé ze smluvních stran, se provádí podle právních předpisů té smluvní strany, na jejímž území byla vykonávána práce nebo jí na roveň postavená činnost. Žalovaná správně posoudila, že na straně žalobkyně nejsou splněny podmínky pro použití Dohody, neboť její platnost vůči K. podle Nálezu Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 420/2009 ze dne 3. 6. 2009 skončila dne 22. 9. 2009. Dohoda byla ve vztahu ke K. platná do publikace sdělení o ukončení její platnosti ve Sbírce mezinárodních smluv z r. 2009 pod č. 76. Nová bilaterální smlouva nebyla sjednána a jiná bilaterální smlouva o sociálním zabezpečení, kterou by ČR byla vázána, se na ni nevztahuje, a proto pro účely zákonného nároku na starobní důchod podle českých předpisů je možné přihlídnout jen k dobám pojištění podle českých předpisů o důchodovém pojištění. Započtení doby pojištění příslušného nástupnického státu by bylo možné provést pouze tehdy, jestliže datum vzniku nároku na důchod podle dohody předchází datu ukončení platnosti dohody vůči tomuto nástupnickému státu.

Jak již výše uvedeno, žalobkyně získala v českém důchodovém pojištění 8.807 dnů pojištění, tj. 24 let a 47 dnů. Doba studia na A. střední průmyslové škole stavební v Ruské federaci (ode dne 1. 9. 1970 do 26. 3. 1974) jí nebyla zhodnocena, neboť tento postup je v rozporu s ust. § 13, § 5 odst. 1 písm. m) a § 21 odst. 1 písm. a) zdp. Doba péče o děti jako

doba náhradní zhodnocena byla, byť byla realizována na území K., neboť tento postup je v souladu s ust. § 5 odst. 2 zdp (podmínkou pro to, aby se tato doba účasti na pojištění hodnotila jako náhradní doba pojištění, není, že byla získána na území České republiky).

Ve světle výše uvedených zásad a nastoleného právního režimu je zřejmo, že vzhledem k nesplnění podmínky pro použití Dohody, jejíž platnost vůči K. skončila dne 22. 9. 2009 (viz Nález ÚS sp. zn. I ÚS 420/2009 ze dne 3. 6. 2009), by musel existovat mezinárodně právní instrument, jenž by vztah obou zemí v této oblasti ošetřil. Žádný takový instrument však v současnosti neexistuje. Žalovaná proto nepochybila, když nevyhověla námitkám žalobkyně směřujících proti napadenému rozhodnutí, neboť nebyly splněny zákonné podmínky pro přiznání starobního důchodu podle českých právních předpisů. Postup žalované tak nevybočil z rámce zákonem stanovených právních hledisek, soud proto žalobu dle ust. § 78 odst. 7 s.ř.s. jako nedůvodnou zamítl.

Žalobkyně ve věci samé nebyla úspěšná, žalovaná ze zákona nemá právo na náhradu nákladů řízení, výrok o náhradě nákladů řízení se proto opírá o ust. § 60 odst. 1 a 2 s.ř.s.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 11. února 2016

JUDr. Eva Lukotková, v. r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
Barbora Zachovalová